

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Opvs De Iudiciis Divinis, Qvae Devs In Hoc Mvndo Exercet

Accessit index concionatorius in omnes totius anni dies Dominicos &
Festos, ab ipso Auctore confectus

Stengel, Georg

Ingolstadii, 1651

Capvt XII. Quid ? & quàm magnum, & quàm multiplex sit malum morbus?

urn:nbn:de:hbz:466:1-45701

occidant. Quare etiam hac ipsa de causa minus malum est peste, quàm hoste plecti. Enimuerò longa experientia docuit, homines, tempore pestis, longè, quàm in bellis, fieri meliores; dum, in communi omnium periculo, quisque sibi cauet, seque ad moriendum accingit, lue grassante; at in militia, ipsa viuendi licentia homines mortis immemores reddit; quos tamen maximè de vita non securos, & de morte sollicitos esse deceret. *Mori planè timeat, ait S. Cyprianus, sed qui ex aqua & spiritu non renatus gehenna ignibus mancipatur: mori timeat, qui non Christi cruce & passione censetur: mori timeat, qui ad secundam mortem de hac morte transibit: mori timeat, quem de saculo recedentem perennibus pœnis aeterna flamma torquebit: mori timeat, cui hoc mora longiore conferatur, ut cruciatus eius & gemitus interim differatur. Mortalitas ista ut Iudais & gentibus, & Christi hostibus pestis est, ita Dei seruis salutaris excessus est. Quin & verè pœnitentes, quia agnoscunt, se se libenter, tamquam victimam, morti offerunt. Qua de causa etiam Dauid non elegit bellum, è quo euadere, potuisset; non famem, quam quiuisset euitare; sed pestem, cui ipse obnoxius esset. Quin tum, quando vidit Angelum cadentē populū, dixit ad Dominum. Ego sum, qui peccaui, ego iniquè egi: isti, qui oues sunt, quid fecerunt? Vertatur, obsecro manus tua contra me, & contra domum patris mei. Hic est finis plagarum Domini, pœnitentia nostra; ut reges ipsi Principesque luant, quod peccauerunt; non ut populū dumtaxat, pro se sinant vel in bello mactari, vel in pace famere, vel in peste mori; vel soli soluant, quod debent; vel simul diluant, si simul peccauerunt.*

S. Cyprian.
de mortalitat,
serm. 4.

2. Reg. 24. 17.

C A P V T XII.

Quid? & quàm magnum? & quàm multiplex sit malum morbus?

I.

Malta sunt, quæ vitam humanam miseram faciunt, inundationes, incendia, deprædationes, sterilitates, persecutiones, & mille clades; sed nihil ita propè sentimus, ut ea, quæ corpus affligunt, qualia sunt fames, vulnera, membrorum truncationes, & morborum cruciatus.

Nam,

Nam, sicut in fidibus, ait Lactantius, cum aliquid aut interceptum, aut relaxatum est, omnis canendi ratio turbatur, & soluitur: ita si in corpore pars aliqua membrorum duxerit vitium, destrui uniuersa, corruptusq; omnibus atq; turbatis, occidere sensum, eamq; mortem vocari, necesse est. si enim totæ Res publicæ extinguuntur per morbos populares pestesque, à quibus interdum tanta fit strages hominum, vt vix vnus, immò nullus etiam inueniatur in loco incolumis, vel reliquus incola, quantò magis hominis vnus corpus à morbis sternetur? Neque opus est malè affici corpus vniersum: solum caput doleat, iam cuncta langueant cetera membra. Immò capite sano, & vegetis membris reliquis omnibus, si vel extremum pedem podagra mordeat, mox incipiet totus homo claudicare, immò non sine lamentis decumbere. Quid ita? nempe, vt Plotinus ait: *Morbus nobis molestus est, quia nihil in nobis habet domesticum, sed est penitus alienus: propterea manifestior incidit; quia maximè diuersus nobis occurrit. Qua verò nostra, nosq; ipsi sunt, vel absq; manifesto sensu nobis insunt.*

Socrates interrogatus, quid morbus esset? respondit: *Perturbatio corporis.* Apud Gellium, *Cacilius Sabinus, in libro, quem de edicto adilium Curulium composuit, Labeonem refert, quid esset morbus, hisce verbis definiisse: Morbus est habitus cuiusq; corporis contra naturam, qui usum eius facit deteriozem. Sed morbum alias in toto corpore accidere dicit, alias in parte corporis, totum corporis morbum esse, veluti phthisis, aut febris; partis autem, veluti cacitas, aut pedis debilitas.* quemadmodum enim alij, qui rapiuntur solo pede, vel manu ad catastram, in publico loco, ac libero aëre, alligantur; alij autem omnibus membris vincuntur, & manicis pedicisq; quin & ferreo circulo lumbis colloque injectis vndique constricti, toto corpore in carceres compinguntur; ita nonnullis satis est vna parte malè affici; alij autem vbique sentiunt debilitatem & dolorem, vt quasi arcta custodia circumdati videantur. Quod de se dicebat Iob ad Dominum: *Numquid mare ego sum, aut cæcis, quia circumdedisti me carcere? Quo carcere? toto cumulo morborum.* Numquam Iob tam tumidus erat, quàm mare; numquàm ita fremebat, numquam ita aestuabat ira, numquam ita impatientia agebatur, aut remugiebat; neque ita immanis & fauus

Lactant. lib. de opificio Dei, cap. 16.

Plotin. Enn. 5. lib. 8. c. 11.

II.

Stob. serm. 98. Gell. lib. 4. Noct. Attic. cap. 2.

Iob. 7. ra.

Gen. 1. 9.

erat, vt cetus; & tamen, sicut mare tunc, quando Mundi Creator dixit: *Congregentur aqua in locum unum, & appareat arida*, & quando *aquarum congregationem appellauit maria*, visus est, coniecisse mare in carcerem, atque illi pedes & brachia constrinxisse, ne liberè vagaretur, & obuia quæque vastaret; ita Iobum DEVS, in teterrimum malorum atque cruciatuum carcerem, velut mare fremens atque superbum, detruxit; & vt ne alijs noceret, in eum statum coniecit, dolorum vinculo manibus pedibusque ligatis, in quo nocentes & vltimo supplicio damnati detinentur. Si enim carcer definitur, *undecumq; exire prohibemur*: rectè morbi carceribus comparantur. Siquidem DEVS nos in morbum, morbus in lectum conijcit. Enimuerò dolores aliaque morborum symptomata, in diuinis litteris solent funes & vincula nominari. *Circumdederunt me dolores* (D. Hieronymus legit *funes*) *mortis*. Et iterum: *dolores* (funes) *inferni circumdederunt me: praoccupauerunt me laquei mortis*. Vnde & Iob queritur, se morbis velut compedibus vinctum: *Posuisti in neruo pedem meum*.

Seruius lib. 1.
& 5. AEncid.

Psal. 15. 17.

Psal. 114. 3.

Iob. 13. 27.

Ioan. 4. 5.

Et S. Ioannes quoque de Probatica piscina, quasi de carcere & domo vinctorum loquitur: *Qui prior descendisses in piscinam, sanus fiebat, à quacumq; detinebatur* (quasi comprehensus & alligatus) *infirmis*. Immo Christus ipse mulieri, quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem & octo, & erat inclinata, nec omnino poterat sursum aspicere, ait: *Mulier, dimissa es* (quasi è carcere & vinculis) *ab infirmitate tua*. Et rursus. *Hanc filiam Abrahæ, quam alligauit* (velut vinculis) *satanas, non oportuit solui à vinculo isto?* Et si autem *carcerem ad continendos homines, non ad puniendos* *haberi jura decernunt*, tamen morbi, & carceres sunt grauissimi, & poenæ sanè luculentæ. Quare nemo est, si sensum æstimes, qui morbos non cupiat effugere, ijque velut acerbissimis vinculis liberari.

Luc. 13. 12. 16.

Ulpian. L.
Aur. damnū.
8. §. solent.
D. de poen.

III. Quemadmodum autem vel vna catena teneri est molestum, ita multis vinculis circumdari longè molestissimum. Pari pacto satis graue foret, si ab vno genere morborum humana natura infestaretur, nunc à tot oppugnari cateruis pestium, multò est grauissimum. Nihil est in homine, quod non possit ægrotare. A capite vsque ad calcem eum consideremus, & videbimus, verè dici:

A planta

A planta pedis usq; ad verticem, non est in eo sanitas. In capite cephalalgia anteriores eius membranas cruciat; quòd si dolor sit diuturnus & inueteratus ægreque cedens, cephalæa vocatur; sin autem sit dolor recurrens identidem ac statis temporibus, alteramque dumtaxat partem inuadat, hemicrania est. Cerebrum, velut vertigo, grauat è vino crapula, alienat à mente infania; versat è bile aut calida expiratione, in februm vigore, delirium, & inflammata phrenitis; itemque amens furor; fugat lycanthropia; ligat obliuio & lethargus seu veteris, & inexpugnabilis propè dormiendi necessitas; præcipitat caducus, seu comitialis, & sacer morbus, quem Herculeum & fonticum nominant. Summum in homine alopecia deuenustat, seu capillorum defluuium, alopecia dictum, quia illud malum vulpi est peculiare; vel quia, vt Callimachi scholiastes annotat, vulpis lotium effeta dicitur in annum reddere loca aspersa. Miser aspectus est ophiasis, seu areæ, è qua capillitium defluxit.

Quod solum capitis decus est, cecidere capilli.

Sin autem crines alantur, & in siluam sinantur excrecere, pedicularis morbus, seu, phthiriasis comatos inuadit, vt habeant, vnde effodiantur. Aurium tinnitus, grauitas, surditas, vermiculatio accusatur; sicut & oculorum suggillatio, seu sanguinis intra tunicas collectio, suffusioque, quæ alia est à Scotomate, in quo nubeculæ, muscæ, atque alia id genus oculis obuersantur, cuius sedes est in cerebro & conturbatis spiritibus. Infestat & oculos delachrymatio, qualis fuit Horatio, glaucoma, lippitudo, qua laborabat Lia; denique ipsa cæcitas, quam deplorauit Tobias. Quin è palpebrarum margine tuberculum erumpit hordeolum dictum, ac permolestum; aut grando superiori fermè palpebræ innascens. Naribus insidet polypus, seu caro excrescens; itemque ozæna, quæ est purridum vlcus in naribus cum graueolente muco in crustulam coacto. Inde etiam scaturit profluuium cruoris. Genas & faciem totam lentigo, seu macula subruffa, aut pulla incessit. Nihil dicam de bucconibus, labeonibus, seu chilonibus & labrosis, nihil de mentonibus, nihil de broncis, qui dentes habent prominulos, & inde os productum: vitia isthæc sunt, non morbi, & ad formam spectant, non ad valetudinem. Dentes verò ipsos, quis nescit

Isa. I. 6.

Gen. 29. 17.

Tob. 5. 10.

nescit magnorum dolorum esse causam? Et tamen, etsi vel vi euellantur, vel spontè excidant, quantam in edentulis pariunt, absentia sua, edendi difficultatem? quod senes experti nòrunt testari. Ita siue amittantur, siue habeantur, immò & si acquirantur, causa sunt dolorum. Nam infantes, cùm dentiunt, ab ipso illo pruritu gingivarum, & prima dentium eruptione malè afficiantur, & odontalgia, siue dētibus laborant antè, quàm dentes habeant. Ut taceam de dentium stupore. De balbis, blæsis, Ancyloglostis, immò omnino mutis & elinguis nihil dicam: vitia itidem sunt, non morbi, tamen mala quædam sunt. Et verò saltem morbus linguæ est, si inflammetur, siccetur, duretur. Iam fauces angina non secus quàm laqueus præfocans enecat, inhibetque inflammatione spiritum, quem, dum continet, respirationem impedit. Quod & tonsillæ, seu durus faucium tumor efficit; nec non & catarrhus, cùm ad os & fauces è capite humor destillat; vnde, quando in asperam arteriam decumbit humorū fluxus, raucitas oritur, & difficultas spirandi. Quin & tussis, quemadmodum & grauedo, seu defluxus nares obruens, vocemque obtundens, tussim cum sonitu aurium mouet. Hæc gutturi interiùs sunt infesta. Collo exterius nocet, si sit obstipum, rigeatque, & in alterum humerum caput recliuè relinquat; nec magnum illi decus addit struma, instar crumenæ dependula, & glandulis duris, velut nummis plena. Manus quoque sua ligantur chiragra, digitos arthritis, seu morbus articularis tumore, dolorifico obsidet, qui si in genua defluat, gonagra, si in pedes podagra appellatur. Vngues digitorum reduuia, seu cutis circa radices vnguium resolutio atque fissura labefactat. Taceo gibbos dorso impositos. Taceo mancos, mutilos, contractos. Ad interiora venio, ibi cordolium, ibi pulmonum corruptiones, & tabem, ibi asthma, & suspirium, seu vehementiorè spirandi difficultatem; ibi orthopnoeam, item sanguinis reiectionem; ibi pleuritim acutè pungentem, & telum gladij instar transuerberans; ibi macilentam atrophiam, ibi cachexiam, cardialgiam, stomachique rostonem, nauseam, & inane vomendi desiderium, item singultus, ructus, vomitus; ibi picam, bulimum, appetitum caninum; ibi diarrhoeas in intestinis, verminationes, tormina; ibi volu-

uulum,

uulum, seu ileum, seu iliacam passionem, colicum dolorem; lienteriam, hepatis incēdia, lumbaginem; nephriticam in renibus; stranguriam, dysuriam, ischuriam, in vesica; ibi rupturas, calculos, hydropem, diabetem, hæmorrhoides, & mille hypochondrias, unde ater vapor exiliens mentem petit; ibi sexcenta alia mala inuenio sedem habere. Quin &, quæ totum hominem sternunt, enumerantur species, paralyfis, apoplexia, torpor, spasmus seu neruorum distentio, gangrænæ; quia & quartana, tertiana, quotidiana seu diaria, continua, & omnis generis febres, in misera carne nostra stabulantur. Quam etiam foris deformat tremor, ictericus seu regius morbus & aurigo; item lentigo, impetigo, pfora, scabies, scalpurigo, elephantiasis, vitiligo, papulæ; & quid non? Plerique enim interim morbi colorem, externum mutant. Sed ne pedes nihil nisi fatigationem habere videantur, illos non solum podagra vrit, sed etiam erysipelas seu sacer ignis depascitur. Ac ne in imo desit, quod cruciet, pernio morbus est, qui pedis præcipuè calcem nimio frigore infestat. Talis est homo, qui superbit: à planta pedis, usque ad verticem non est in eo sanitas.

Isa. 1. 6.

IV.

Perstrinxi, non enumeravi omnes morborum classes, tot sunt; ut numerum superent. Et cum tempore semper noui, & noui erumpunt. Galeni do verba. *Sed num etiam plura dicam, quo stupidos istos inducam, ut si nihil aliud, illud saltem intelligant, non posse quemquam nec inuenire, nec demonstratione asserere morborum numerum, qui non ex ipsis, quæ particulis insunt, sum quæ causa actiōnis sint, tum, quæ temerè accidunt nōrit.* Clariùs Antistes Hippo- nensis: *Iam verò, inquit, de ipso corpore tot existunt morborum mala, ut nec libris medicorum cuncta comprehensa sint. In quorum pluribus ac panè omnibus etiam ipsa adiumenta & medicamenta tormenta sunt, ut homines à pœnarum exitio, pœnali eruantur auxilio.* Alio loco ostendit, omnem hanc vitam esse nihil, nisi continuum morbum. *Epula enim, ait, terra huius medicamenta quotidiana sunt, agritudini cuidam nostra, cum qua nascimur, necessaria sunt. Agritudinem istam sentit quisque, cum hora reficiendi transierit. Vis videre, quanta agritudo sit ista, ut tamquam acuta febris septem diebus necet? Ne te sanum putes. Sanitas immortalitas erit: nam hac longa agritudo est: quia quotidianis medicamentis fulcis morbum tuum.*

S. Augustin.
lib. 22. de
ciuit. cap. 22.

S. Augustin.
serm. 74. de
temp.

Q

SANUS

Sanus tibi esse videris? Detrahe medicamenta, & vide, quid potes. Nam ex quo nascimur, necesse est, ut moriamur. Morbus hic necesse est, ut ad mortem perducatur. Certè medici, quando agros inspiciunt, hoc dicunt, verbi gratia, Hydropicus est iste, moritur. Hic morbus non potest curari. Elephantiosus est, nec morbus iste curari potest. Phthificus est, quis hoc curat? Necesse est, ut pereat, necesse est, ut moriatur. Ecce iam dixit medicus, Phthificus est, non potest, nisi moriatur. Et tamen aliquando & hydropicus non inde moritur, & elephantiosus non inde moritur, & phthificus non inde moritur, & tamen necesse est, ut quisquis natus fuerit, inde moriatur. Moritur, inde non potest aliter. Hoc & medicus, & imperitus pronuntiat; sed etsi tardius moritur, numquid idè non moritur?

V.

Innumeri igitur sunt corporis morbi; immò si famem morbis apponamus, continui sunt morbi, qui non rarò ad tantam acerbicatem acuuntur, ut non solùm ad mortem certam ducant, sed etiam ut mors ipsa tolerabilior, immò optabilior mortalibus videatur. Posset ex his fortasse etiam Paulus videri fuisse, quia dixit: *Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius?* Quippe Hebræis mors, per metonymiam & catachresin sæpe morbum, pestem, luem, & afflictionem quamlibet grauem significat. Vnde eo sensu Pharaon quondam dicebat: *Rogate Dominum, ut auferat à me mortem istam: mortem*, id est, plagam locustarum depascentium herbas & gramina. Et alibi legimus: *mors*, id est, amarities colocynthidarum, *in olla est*. Itaque Paulus corpus mortis accipit, pro corpore multis morbis, & ærumnis obnoxio, ex quo, ardenti desiderio, cupit ad cælestem vitam & Christum suum euolare. Quamquam si mentem illius penitus inspiciamus, non tam ille corporis dolores fugit, quàm alia, quæ ex ijs nascuntur impedimenta, ne cum Christo suo ita esset, sicut esse concupiscebat. *Audi, ò anima*, ait Hugo Victorinus, *qualis sis, onerata es peccatis, irretita vitijs, capta illecebris, affixa roembris, confixa curis, distenta negotijs, contracta timoribus, afflictu doloribus, erroribus vaga, suspitionibus inquieta, sollicitudinibus inquieta, aduena in terra inimicorum, coinquinata cum morbis, deputata cum ijs, qui in inferno sunt*. Hinc quis non vellet liberari? Hinc Pauli, & animæ sponsum suum Christum amantis votum est, ut idem auctor

Rom. 7: 24.

Exod 10. 17.

Hugo de S.
Victor. lib de
spir. & anim.
cap. 62.

thor ait: Quando veniam, & apparebo ante faciem Domini, ad videndum eum in bonitate electorum suorum, ad latandum in latitia gentis sue, ut laudetur cum hereditate sua? Quando videbo civitatem illam, de qua dictum est, Platea tua Ierusalem sternentur auro mundo, & in te cantabitur canticum latitia, & per omnes vios tuos ab universis dicetur Alleluia? O civitas sancta, civitas speciosa, de longinquo te saluto, ad te clamo, te requiro; desidero enim videre te, & requiescere in te: sed non sinor carne retentus. O civitas desiderabilis; muri tui lapis unus, custos tuus ipse DEVS, cives tui semper lati; semper enim gratulantur in visione DEI. Hæc sunt, quæ trahebant Apostolum, ut exclamaret: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Quamuis & corpus mortis huius, plenum tot afflictionibus, stimulos addebat, ut ad felicem illam habitationem anhelaret. Quam ob causam etiam David gemebundus dicebat: Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est! Quid isti non facerent spe veniendi ad beatas sedes; cum alij ob solos morborum dolores, mori malint, quàm diutiùs ægrotare, sibi que violentas manus inferant? Nec enim sine causa monet sapiens: Fili, in infirmitate ne despicias te ipsum; & Hippocrates in suis præceptionibus jubet, ut medicus curet, ne ægrotus mente turbetur, cum plurimi propter doloris excessum desperantes, se ipsos vita exuant. Et nos ipsi vidimus, qui in dentium cruciatu, ex impatientia, parieti caput illiderent, & animam ipsam mallent elidere, quàm tam enormes amplius dolores sustinere. Quamquam ira stupidi sumus, ut etiam extra morbum non videamus, quàm multa nos incommoda exagitent, quàm malè nobis conveniat hoc corpus: nunc de capite, nunc de ventre, aut de pectore, aut de faucibus querimur. Aliàs nervi nos, aliàs pedes vexant: nunc dejectio, nunc destillatio; aliquando superest, aliquando deest sanguis: hinc atque illinc tentamur, & expellimur:

ait Sapiens mundi.

Idem cap. 60.

Rom. 7. 24.

Psal. 119. 5.

Eccel. 38. 9.

CAPVT